

2. Natančno se določi s pomočjo tehtnice in posebnih tolščemerov. Način preskušanja sem omenil v svoji knjigi „Mlekarstvo“ na str. 105. Tehtnice so primerno drage, tehtanje neprilicno in zahteva dovolj vaje. Dasiravno je ta edini enostavni način, da se dosežejo povoljno zanesljivi uspehi, je vendar za naše mlekarne manj priporočljiv.

3. S pomočjo merjenja in tolščemera, razvidnega na podobi 102., se tolščobnost dobro določi brez posebnih priprav. Tolščemer je na obeh koncih odprt; širši vrat se zapre z gumijastim zamaškom, na ožjem koncu pa služi kovinast vijak za zamašek. Postopa se takole: V širši vrat se dene gumijast, v sredini predrt zamašek in skozi njega se vtakne na obeh koncih odprta steklena cevka. Sedaj odstranimo na drugem koncu vijak, vtaknemo ta konec tolščemera v smetano in jo s stekleno cevko vsrkavamo do obročka v vratu butirometra z 0 zaznamovanega, kar odgovarja množini 5 kubičnih centimetrov. Vijak se zapre, predrti zamašek s cevko na širšem koncu odstrani in dolije v tolščemer 5 cm^3 vode, 10 cm^3 žveplove kisline spec. teže 1.820 in 1 cm^3 amilovega alkohola; nato se zapre z navadnim gumijastim zamaškom. Nadaljnje postopanje je enako, kakor pri preskušanju mleka.

4. S pomočjo razredčenja in navadnega mlečnega tolščemera. Gotova množina smetane se razredči s 4 ali večkrat tolikšno množino vode in končno se dobljeni odstotki tolšče množijo s številom, ki znači dele vode in smetane. Merjenje smetane s pipetami je nerodno in vsled njene gostote manj natančno, ker se je precej prime ob steklu. Podoba 103. kaže posebno napravo za razredčenje. Smetana se odmeri v kozarček in njena površina se zenači s pokrovom (glej *d* na podobi). V steklenico *a* se napolni voda do znamke *b* pri zoženem vratu in nato se dolije smetana iz kozarca (na podobi je razviden kozarček pri dolitju s pikčastimi črticami). Zmes se dobro premeša, pri preskušanju se postopa kakor s celim (neposnetim) mlekom, dobljeni tolščobni odstotki pa se množijo s številom 10.33.

Merjenje smetane dá nekoliko manj natančne uspehe kakor tehtanje. Upoštevati bi bilo treba 1. specifično težo, ki je po tolščobnosti smetane različna; 2. njeno sprijemnost, vsled česar se je veliko obdrža ob steklu, če se pipetira, in 3. zračne kroglice, ki zaidejo posebno v gosto smetano že med posnemanjem in kesneje med mešanjem. Vsled njih nastanejo včasih zelo velike napake pri uspehih preskušanj. Zrak se kolikor toliko odstrani, če gosto smetano segrejemo na 40 do 50° C, da postane bolj redkotekoča, in če jo pred dolitjem drugih tekočin centrifugiramo v butirometru (pri načinu, pod 3 navedenem). Pri razredčenju nekateri priporočajo tehtanje vode in smetane; zadostuje pa tudi že merjenje s pripravo, razvidno na podobi 103.

Kisloba smetane se navadno določa z natronovim lugom. Njeno določanje je zelo važno, če hočemo doseči vsak dan enako kakovost smetane in enako kakovost masla. Zrela smetana mora biti pravilno zgoščena in mora imeti pravo množino kisline, če hočemo dobiti pri pinjenju največ masla z želenim okusom. Gostota zrele smetane ni vedno v skladu z njeno kislobo. Če se zorenje ni posrečilo, je smetana zelo kislá, ne da bi se bila dovolj zgostila; iz take na pr. se dobi manj masla, ki je tudi slabše v kakovosti in trpežnosti. Pri umetnem kisanju s čistimi okisovalci se to prav rado primeri, če je okisovalec že star in

vsled tega učinek mlečnokislinskih glivic slabotnejši. Smetana je pa tudi lahko zelo gosta, ne da bi bila dovolj kislá, kar zopet škoduje množini in kakovosti masla.

Podoba 104. kaže vse potrebne in zelo enostavne priprave za določanje kislobe v smetani (cena 7 K 65 h). Kozarček v sredi je iz dveh delov. V spodnjem se odmeri 25 cm^3 smetane stem, da se napolni. Nato se natakne zgornji, širši del, in na ta način se dobi prostor za ostale tekočine. Najprej dodamo nekaj kapljic fenoltaleina. Potem odmerimo s pipeto na desni strani 6 cm^3 natronovega luga, kar odgovarja 24° kisline. Z bireto na levi pa odmerimo nadaljnjo množino luga. Lug primešamo smetani, dokler ne postane rdečkasta in stem pokaže na bireti svojo pravo kislinsko stopnjo, po množini porabljenega luga.

Kislinska stopnja bi se morala redno določiti vsaj dvakrat na teden; sicer pa vselej, kadar opazimo, da gostota in okus smetane nista taka, kakršne si želimo. Priprava za določanje kislobe je potrebna v vseh maslarnah, ki hočejo izdelovati enoličen izdelek, in ne vsak dan drugačnega. Le če bo naše maslo vedno enako dobro, si zagotovimo stalne odjemalce in cene na trgu, drugače pa naše maslarstvo nima bodočnosti. Obenem je pa treba ustvariti stalen razloček med maslom iz mlekarne in onim od kmetovalcev, da bo odjemalec vedno zahteval prvega in se ne zadovoljil z drugim. Torej smetano pasterizirati in umetno kisati!

Poročilo glavnega odbora o knjigovodstvenem uradu.

Na vabilo glavnega odbora c. kr. kmetijske družbe kranjske k priglasitvi za kmetijsko knjigovodstvo se je odzvalo nepričakovano mnogo naših gospodarjev, ki so uvideli, da je neobhodno potrebno voditi knjige tudi — kmetu. Kar najtopleje zahvaljujemo vse cenjene priglašence in smo ponosni nanje, ker vidimo, da poznajo pomen in vrednost knjigovodstva in hočejo v nekterih ozirih celo nadkriliti naše trgovce, ki imajo le pomanjkljivo ali pa sploh nobenega knjigovodstva.

Ker pa je število priglašencev že skoraj desetkrat večje kakor jih sploh moremo sprejeti, se nismo mogli več ozirati na prepozno nam došle prijave, kakor tudi nikakor nismo mogli sprejeti vseh onih, ki so se pravočasno zglasili. Razdelili smo jih gotovo število na Gorenjsko, Dolenjsko in Notranjsko, in sicer tako, da se nobeni teh pokrajin ni zgodila kaka krivica. Ker razpolaga knjigovodstveni urad le s primeroma majhnimi sredstvi, se je to moralo zgoditi.

Vsi oni pa, ki so se letos prijavili in jih iz navedenih vzrokov nismo mogli že letos sprejeti, naj si bodo svesti, da smo jim jako hvaležni in da nam je prav srčno žal, ker jih moramo odkloniti.

Za vse letošnje priglašence pa velja letošnja priglasitev za drugo leto in se bo pri sprejemu v prvi vrsti nanje oziralo, ker se bo drugo leto število udeležencev znatno razširilo.

Kakor ste bili prepričani o dobrohotnosti knjigovodstvenega urada, ko ste v „Kmetovalcu“ čitali vabilo, tako bodite uverjeni o njegovi dobrohotnosti tudi sedaj in posebno tisti, ki jih letos, žal, nismo mogli sprejeti. Storili smo vse, kar nam je bilo storiti mogoče. Skusite si za letos po svoje voditi knjige, drugo leto pa se zopet priglasite k udeležbi.

Trdno pričakujemo, da ne pozabite velikega pomena, ki ga ima knjigovodstvo baš v kmetijski stroki.

Vabilo k udeležbi prijavimo leta 1913. o pravem času v „Kmetovalcu“.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Povračilo škode, če živina pogine.

Če kmetovalcu pogine živina vsled bolezni, ali če se mu ponesreči, da jo mora zaklati ali dati ko-njaču, je to zanj občutna škoda.

Če ima kmetovalec denarne prihranke, more pač kupiti drugo žival, škodo pa vendarle ima. Kmet brez denarnih prihrankov — in teh je največ — se pa mora zadolžiti, in če nima kredita, mora gospodariti z nezadostnim številom živine, in to je v vsakem oziru za kmetovalca veliko gospodarsko zlo.

Kmetovalci sami kakor tudi tisti, ki imajo dolžnost skrbeti za blagor kmetijskega stanu, veliko razmišljajo, kako bi se dala odvrniti ali vsaj olajšati škoda, ki jo zakrivi pogin živine iz ktereakoli vzroka.

Povrniti škodo iz javnih sredstev ne gre, kajti v to svrhu potrebnih denarnih sredstev nimata ne država in ne dežela, ne glede na težkoče, najti pravično pot, komu in kdaj bi bilo kako tako škodo povrniti.

Edina pot, povrniti kmetovalcu nekaj škode, ki se mu dogaja vsled nesreč pri živini, je samopomoč.

So kraji, kjer kmetovalci sami svojemu nesrečnemu tovarišu povrnejo škodo, in sicer po načelu: danes meni, jutri tebi. Tako ravnanje je pač lep dokaz vsekako potrebne vzajemnosti med kmetovalci, a pri nas so razmere take, da na kaj takega niti misliti ni.

Eno najboljših sredstev, pokrivati škodo, ki jo prizadene nesreča pri živini, je zavarovanje živine proti nezgodam, ki bolj ali manj tudi sloni na vzajemnosti.

Zavarovalnih družb proti škodi pri živini, kakor so zavarovalne družbe proti škodi po požaru itd., ki bi bile osnovane zaradi dobička, nimamo, kajti na kak dobiček pri zavarovanju živine ni misliti, in one take družbe, ki so se svoj čas vendarle ustanovile, so z velikimi izgubami propadle.

Ostane torej le vzajemno zavarovanje živine proti nezgodam potom manjših krajevnih zavarovalnic, kjer se udeleženci morejo med seboj drug drugega nadzirati. Če naj take krajevne zavarovalnice uspešno delujejo, morajo biti združene v pozavarovalnico pod deželnim ali državnim vodstvom, ki nastale škode porazdeli na širše pokrajine, celo okraje, ali najbolje na vso deželo. Izkušnja pa uči, da take zavarovalnice, četudi so združene v pozavarovalnice, le tedaj izhajajo, če dobivajo podpore iz javnih zakladov, kajti stroški so izredno veliki in uprava požre ogromne vsote. Navzlic vsemu je ta pot, pokrivati škodo, ki se dogaja pri živini, edino prava in prejkoslej se mora tako vzajemno zavarovanje, sloneče na kmetski samopomoči, tudi pri nas vpeljati, četudi počasi, kajti najprej se morajo potrebni predpogoji šele ustvariti.

Vzajemno krajevne zavarovalnice proti nezgodam pri živini in deželno pozavarovalnico res moremo takoj ustanoviti, vendar opozarjam na tele težkoče:

1. Vse zavarovalništvo spada v delokrog notranjega ministrstva, ki si je pridržalo pravico potrditi ustanovitev krajevnih „živinskih zavarovalnic“ na podlagi pravil, ki se skoziinskozi pokore predpisom tega ministrstva. Ti predpisi so zelo strogi, in skoraj se ni ogniti, da se kar preprosto sprejmó vzorna pravila, ki jih je izdalo ministrstvo. Na slovenski jezik preložena se ta pravila dobivajo pri c. kr. kmetijski družbi kranjski v Ljubljani. Pravi križev pot je izposlovati pri notranjem ministrstvu privolitev za ustanovitev „vzajemne krajevne živinske zavarovalnice“, in to ne glede na trudopolne in sitne predpriprave, kajti še teže je potem zavarovalnico voditi. Delati se mora zastoj, kajti taka zavarovalnica ne prenese nobenih upravnih stroškov. Opravil, težkoč in sitnosti je pa z vodstvom takih živinskih zavarovalnic toliko, da jih prenese le človek, ki ima železno voljo in čas, da se popolnoma žrtvuje kmetijskemu blagru svoje pokrajine, in ki ima jekleno vztrajnost prenašati sitnosti oblasti in slabe strani marsikterega našega živinorejca.**

2. Brez zadostno organizovanega živinozdravništva je cenó in uspešno delovanje krajevnih živinskih zavarovalnic naravnost nemogoče; in takega živinozdravništva sedaj pri nas še nimamo, vsaj ne povsodi. Brez pravih živinozdravnikov je vsako delovanje onemogočeno. Predaleč bi me vodilo, če bi hotel pojasniti, zakaj so živinozdravniški pomagači, mazači itd. za sodelovanje pri živinskih zavarovalnicah kratkomalo popolnoma nerabni.

3. Vse živinske zavarovalnice morajo sebi v prid računati z vrednostjo ostankov poginule ali v sili zaklane živine. To je pa zadeva, ki prizadeva silno veliko težkoč in istočasno tudi sporov.

4. Naj bodo razmere ugodne ali neugodne, vobče se mora v teku let računati, da se na leto povprečno ponesrečita od 100 goved najmanj 2 in da se zato zavarovalnina (premija) od 100 K zavarovane vrednosti mora nastaviti na letni 2 K, t. j. 2%. Čim večje je število zavarovane govedi (jaz sploh mislim edinole na zavarovanje goveje živine, kajti na zavarovanje konj in celo prasičev pri nas sedaj sploh ni misliti), tem laže se bo izhajalo z dwoodstotno zavarovalno premijo, dočim pri majhni zavarovalnici lahko kaka velika enoletna nezgoda zakrivi popolen polom zavarovalnice tudi pri taki premiji. Samo dwoodstotna premija pa omogoči le tedaj izhajanje, če se ne povrne vsa škoda in se iz gotovih vzrokov mora nekaj prepustiti lastniku živine samemu, da nekaj tvega, in če se pri povračilu škode odtegne vrednost ostankov poginule živine. Koliko imamo pri nas krajev, kjer bi hoteli živinorejci plačevati 2% zavarovalno premijo pod takimi pogoji?! Seveda bi se težkoče malih zavarovalnic deloma poravnale potom deželne pozavarovalnice, ki bi vsekako morala delati z izdatnimi deželnimi in morda tudi državnimi prispevki.

5. Subvencionirano deželno živinsko pozavarovalnico bi na vsak način morali imeti, ki bi ne skrbela le za pozavarovanje, ampak bi tudi nadzirala krajevne zavarovalnice; njeni upravni stroški bi pa bili ogromni, saj vidimo, kako je v drugih deželah, in vprašanje je,

* Izraz »živinska zavarovalnica« sicer ni pravilen, ker je pa kratek in je v navadi, ga rabim.

** Več preprosto delujočih živinskih zavarovalnic so prejšnje čase ustanovili na Primorskem, kakršnih bi pa danes notranje ministrstvo nikakor več ne dovolilo ustanoviti.

če bi naš kranjski deželni zbor hotel prevzeti ta veliki strošek na svoja ramena.

To so torej poglavitne težkoče, ki se jih pa v prid naši živinoreji ne smemo strašiti. Enkrat se bo moralo s tem zavarovanjem pričeti; jaz stojim na stališču, da je najbolje, če polagoma takoj pričnemo! Kjer je upati, da bi s takim zavarovanjem že sedaj šlo, in kjer so požrtvovalne osebe na razpolaganje, tam naj se prične, drugod naj se pa najprej šele pot pripravlja s primernim nadomestilom živinskih zavarovalnic.

Živinskemu zavarovalništvu pripraviti pot bi morda šlo potem „pomožnega živinorejskega sklada“, kamor bi prispevali živinorejci po načelu samopomoči in vzajemnosti.

Za upravljanje takega pomožnega živinorejskega sklada se lahko ustanovi kako društvo za vso deželo, pa pri tem bi bile že nepotrebne težkoče, sitnosti in stroški, in naša birokracija bi kmalu našla kako kljuko, kamor bi društvo obesila za vrat in mu končala življenje. Nekatere naše živinorejske zadrugе imajo v svojih pravilih tudi zavarovanje živine. Dotični odstavek nima nobena vrednosti, kajti zadržna pravila potrdi deželno sodišče, ki ne pozna političnih predpisov, politična oblast pa ta odstavek pregleda, in če bi prišlo pri zadrugi do resničnega zavarovanja živine, bi potem politična oblast takoj zahtevala poseben pravilnik za zavarovanje, ki bi moral biti izdelan strogo po prej omenjenih predpisih.

Jaz stopim na plan s predlogom, ki se morda da najlaže izpeljati brez vseh znatnih težkoč, stroškov in sitnosti.

C. kr. kmetijska družba kranjska je dandanes v deželi, kar se tiče neposrednjega stika s kmetovalci, najmočnejša kmetijska organizacija, ki sme po svojih pravilih vršiti vse, kar pospešuje kmetijstvo. Odvračanje škode, ki izvira od nezgod pri živini, je prav gotovo mogočno delo v prosep kmetijstva, in kmetijska družba je po svojih pravilih upravičena to delo vršiti in ima že upravo, ki je ni treba več nanovo ustvarjati.

Moj predlog je tale:

1. C. kr. kmetijska družba kranjska ustanovi „pomožni živinorejski sklad“, in iz njega naj se povrača škoda, ki izvira iz nezgod pri goveji živini.

2. Družba upravlja ta sklad po določilih, ki se natančno določijo in ki jih je deloma posneti iz naslednjih točk.

3. Koristi tega sklada morejo biti deležni seveda le družbeni udje. Ker pa vsakdo ne more biti družben ud, zato morejo biti deležne tudi živinorejske zadrugе, rajfajznovke, kmetijska društva itd., ki pristopijo k družbi kot udje, in po njih vsi pri njih včlanjeni zadrugniki ali udje. Tako bi bila pot do sklada odprta vsem organiziranim kmetovalcem, in končno mora biti vsak kmetovalec v kaki kmetijski organizaciji; če ni, je njegova krivda in se tedaj ne more naslanjati na vzajemno samopomoč.

4. Vsak živinorejec, ki hoče biti deležen koristi „pomožnega živinorejskega sklada“, mora plačevati primeren letni prispevek v sklad.

5. Uprava sklada, plačevanje prispevkov in izplačevanje povračil škode bodi kar najpreprostejše, brez vseh težkoč in sitnosti za udeležence, in sicer sloneče deloma na zaupanju v medsebojno poštenost, največ pa na zaupanju v medsebojno kontrolo in na

poročila zaupnikov: sosedov, podružničnih in drugih funkcionarjev.

6. Za vsak sodni okraj se enkrat za vselej določi povprečna vrednost posameznih kategorij goveje živine, in sicer le v celih kronskih stotakih. N. pr. v kakem okraju se določi vrednost odstavljenega goveda do končanega prvega leta s 100 K, dveletne govedi z 200 K, starejših krav s 300 K in starejših volov s 400 K. Teleta, ki še sesajo in jih nameravajo rediti, bi bilo priglasiti kot enoletne živali.

7. Iz pomožnega sklada se povrne največ le $\frac{4}{5}$, t. j. 80% nastale škode, kajti za $\frac{1}{5}$, t. j. 20%, nosi iz tehniških vzrokov riziko živinorejec sam, ker potem bolj pazi na svojo živino in se ne zanaša preveč na povračilo škode; saj mu tako ostanejo vsi ostanki poginule živali, zlasti koža itd. Imeti bi pa morali pred očmi, da bi delovanje s takim pomožnim skladom ne bilo nikako zavarovanje, ampak le nekako **dobrodelno delovanje**.

8. Obveznost pomožnega sklada proti živinorejcu se prične šele en mesec po vplačilu predpisanega prispevka.

9. Škod vsled kužnih bolezni bi ne bilo povrniti, istotako ne vsled požara, kajti vsaka zavarovalnica proti škodi po požaru prav ceno zavaruje tudi živino proti škodi po požaru. Poginulih telet, ki še sesajo, bi istotako ne bilo odškodovati.

10. Vsakomur bi bilo na prosto voljo dano zagamčiti si iz pomožnega sklada vso odškodnino (80%), ali le $\frac{3}{4}$, (60%), $\frac{1}{2}$ (t. j. 40%) ali $\frac{1}{4}$ (t. j. 20%) odškodnine, če plača od vsakih 100 K določene vrednosti svoje živine na leto 2, oziroma le $1\frac{1}{2}$, 1, ali $\frac{1}{2}$ krone. Povračilo škode, če se živina v sili zakolje in se da meso vnovčiti, bi bilo posebej in jasno določiti.

11. Vsak udeležnik bi moral prijaviti vso svojo živino ter s prijavo vred takoj plačati ves celoletni prispevek v sklad na podlagi za tisti okraj določene živinske vrednosti in v tistem razmerju, kakor bi hotel biti deležen povračila škode v slučaju nezgode.

12. Vsak udeležnik nosi svoje pošne stroške sam, dočim nosi kmetijska družba stroške uprave, svoje pošte in tiskovin.

13. Upravne stroške sklada nosi c. kr. kmetijska družba, ki skuša v to svrhu izposlovati podpore, ki ji je v tako svrhu od c. kr. kmetijskega ministrstva že obljubljena.

14. Živinorejski pomožni sklad se smatra za ustanovljenega, če so vplačani prispevki za goved v vrednosti 1,000.000 K, in sicer do določenega roka. Če se ta vsota vrednosti živine, zglašene pri pomožnem skladu, v določenem roku ne doseže, preneha vsa tozadevna akcija in vplačani prispevki se vrnejo.

15. Ker ne kaže delati z večjimi prispevki, pomožni sklad takoj preneha delati, kakorhitro se navzlic podporam pokažejo prevelike izgube, in kmetijska družba sama poplača vse obveznosti sklada ob njegovi likvidaciji.

16. Morebitni vsakoletni prebitki se plodonosno nalagajo za pokritje večjih izgub v nesrečnih letih, če se pa kaže, da prebitek utegne biti reden, se pa določila tako izpremene, da se prispevki zmanjšajo, odnosno se izplačuje večja odškodnina.

17. Vse poslovanje bodi tako urejeno, da je za živinorejce kar najpreprostejše in jim ne naklada nikakih nepotrebnih ali težko zvršljivih pisarij. Povračila škod je izplačevati hitro in brez vsakega sitnarjenja. Potrebne tiskovine priskrbi kmetijska družba sama.

To je torej moj predlog, ki se seveda v marsičem da izpremeniti in zboljšati.

V pojasnilo, kako si mislim poslovanje tega sklada, navedem tale zgled:

Posestnik N. N. priglasi na posebni tiskovini svojo goved naravnost družbi ali potom svoje podružnice (živinorejske zadruge, rajfajznovke, itd.) in sicer n. pr. 2 mladi govedi pod 1 letom . . . à 100 K K 200—
2 govedi v drugem letu . . . " 200 " " 400—
3 krave " 300 " " 900—
2 vola " 400 " " 800—

ki je torej skupaj vredna K 2300—

ter takoj plača svoj vseletni prispevek v sklad, ki znaša ali 46 K, ali 34½ K, ali 23 K ali 11 ½ K, z ozirom na željo, če želi dobiti od pomožnega sklada v slučaju kake nezgode celo, tričetrtinsko, polovično ali četrtinsko povračilo škode. Podatke priglasnice potrđita dva soseda, ki prevzmeta jamstvo za resničnost, in predstojnik kake kmetijske organizacije. V slučaju nezgode dobi priglašeni iz živinorejskega pomožnega sklada n. pr. za poginulega vola 320 K, oziroma 240, 160 ali 80 K povrnjene škode, in sicer z ozirom na velikost prispevka. Kmetijska družba bi se seveda najprej dala kratkim potom poučiti po kakem zaupniku, če ni kake sleparije, in potem bi kar najprej mogoče nakazala povračilo škode.

To je v kratkih potezah moj predlog, in sedaj je na kmetovalcih, da izreko svoje mnenje.

Če se potom takega pomožnega živinorejskega sklada živinorejci privadijo na zavarovanje svoje živine proti nezgodam, potem je čas, da se vpelje pravilno živinsko zavarovalništvo; če bi pa morda izkušnja pokazala večjo prikladnost in prednost delovanja potom takega pomožnega živinorejskega sklada, se pa lahko sploh pri njem ostane, čigar uprava se na podlagi izkušnje lahko vsak čas popolni, saj sem jaz svoj predlog začrtal le v glavnih potezah in bi ga bilo v slučaju ustanovitve sklada vsekako popolniti.

Gustav Pirc.

Omela, škodljivec sadnega in gozdnega drevja.

Vsako pozna belo omelo (*Viscum album*), zajedalko, ki živi na raznoterem listnatem drevju in na nekterih vrstah igličastega drevja, na sadnih vrtovih in po gozdih. Po vrteh jo je videti ponajveč na jablanah, redkeje na hrúškah; veliko se je dobi na lipah, topolih, vrbah, robinijah in dr. V gozdih se naseli posebno rada na jelkah; tudi na borih se nahaja. Na listnatem drevju se najlaže zapazi pozimi; sedi včasih v celih gručah ali čopih po vejah.

Če si omelo na drevju bliže ogledamo, vidimo, da sedi na drevesni veji kratek izrastek; iz njega se paroma odcepljajo kratke, vilaste vejice, ki se zopet v podobi vilic dele v nadaljnje vejice. Vejice so na mestih, kjer se razrašajo, zelo krhke in se rade odlomijo. Na koncu vsake omelne vejice sedita po dva temnozeleni lističa jajčasto-lopataste oblike, ki sčasoma nekoliko porumenita. Iz malih zelenih cvetov se na jesen in zimo razvijejo belkaste jagode v velikosti graha, vsebuječe s klejasto tekočino obdano semensko zrno. Razni ptiči, ki se hranijo s temi jagodami, posebno drozdi, razširjajo omelo stem, da, zobajoč jagode, neprebavno seme s kljunom odstranijo in

puščajo ob vejah, kamor se seme prilepi. Tudi nekaj použitega semena pade zopet na veje, ker je ptice neprebavljeno izločijo. Seme prične kaliti in se trdno oklene drevesne veje, kamor je bilo zaneseno. Iz kalne koreninice izrase pravcata korenina, ki prodere skorjo in lub v staničje, ležeče med skorjo in lesom, imenovano kambij. Iz prvotne korenine poženo še druge in prevlečejo kambij. Čepasti izrastki teh korenin se zajedo potem prav do lesa.

Omela s svojimi koreninami črpa sok in hrano iz vej napadenega drevesa, zato se nad omelo ležeči deli veje radi posuše. Ker je listje omela tudi pozimi zeleno, izhlapeva in srka sok tudi ob tem času, ko ga ima drevje najmanj na razpologo. Če je na drevju veliko omelnih grmičkov, nam napravijo mnogo škode. Ker se vsled zanesenega semena lahko razširja, nam utegne omela končati ves sadni vrt.

Pri jelkah se poškodbe zelo poznajo v lesu samem, ki je tak, kakor bi bil navrtan. Pri vrhu napadene jelkove drevesa so pohabljeni, ker se morajo večkrat postranske veje razviti v nov vrh namesto po omeli pokončanega.

Če hočemo omelo zatreti, moramo vse drevesne veje, kamor se je zajedla, precej nizko, včasih do pol metra pod omelnim čopom odrezati. Odrezovati moramo namreč tako daleč spodaj, da ne vidimo na prerezu drevesne veje nobenih korenin, ki jih lahko razločimo v lesu, ker so zelene barve. Sama odstranitev čopa ne zadostuje, ker omela iz korenin, ki jih ima v vejah napadenega drevja, zopet požene vejice. Porezane drevesne veje je dobro zamazati z vrtnarskim voskom ali pomazati s katranom.

Da se omela uspešno zatere, je seveda treba, da jo vsi posestniki v svojih sadnih vrtovih iztrebijo, po gozdih pa vsaj tam, kjer so sadni vrtovi v bližini; sicer jo, kakor znano, ptiči dalje zaneso. Komur ohranitve že napadenega drevja ni mar, naj omelo vsaj vselej, ko zraste v grmič, potrga, preden dozore jagode, da se ne more zanesti drugam s semenom.

Omeniti je še, da se na hrastih in na užitnem kostanju nahaja neka druga, beli omeli podobna zajedalka (*Loranthus europaeus*), ki se tudi pokončuje na opisani način.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pričetne ųrke imena in kraja, če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priloženih 50 h v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 227. Pri vodovodu nameravam lesene cevi nadomestiti s svinčnimi, a pravijo, da postane voda v svinčenih ceveh strupena in da so zato iz zdravstvenega stališča prepovedane. Ali svinčene cevi res niso za vodovode in kakšne cevi bi bile v to svrhu najbolj priporočene? (J. R. v Z.)

Odgovor: Cevi iz čistega svínca res niso priporočene za vodovode, kajti svinca, oziroma njegove spojine, se v vodi tope in vodo zastrupljajo. Ker pa imajo svinčene cevi za vodovode velike prednosti v primeri z lesenimi in drugimi ter je za razpeljavo vode po hišah v zidovju zelo

teško cevi iz drugih snovi rabiti, zato se sedaj izdelujejo za vodovode znotraj pocinjene svinčene cevi, vsled česar je vsako zastrupljenje s svincem nemogoče.

Vprašanje 228. Moji prasiči so dobili po hrbtu neke vrste gobe ali grinte, ki so vzrok, da prasiči slabo rasejo. **Kako odstranim take gobe na koži prasičev?** (A. L. v R.)

Odgovor: To, kar Vi imenujete gobe ali grinte na koži Vaših prasičev in ki o njih menite, da zadržujejo rast, so bržkone le mozolji, ki so posledica slabega oskrbovanja in slabega svinjaka. Te okoliščine ne delajo le prasičev mozoljastih, ampak tudi ovirajo rast prasičev. Dajte prasičem snažen, suh, zračen in svetel svinjak, skrbite redno za čejo svinjaka in prasičev samih, dajte prasičem priliko, da se bodo dovolj gibali v solncu na prostem, kjer morejo riti in žreti prst, pa jim mozolji kmalu preidejo, in živali se bodo povoljno razvijale.

Vprašanje 229. **Kako zatrem krte na travniku,** kjer mi vsako leto naredo veliko škodo? (A. H. v V.)

Odgovor: Krt je sicer zelo koristna žival, ki v zemlji zatere največ škodljivega mrčesa, vendar more postati silno nadležen in celo škodljiv, če se v preveliki množini na kakem zemljišču zaredi, kjer njegovi rovi in krtine morejo škodovati. V takem slučaju je edino sredstvo, krta zatreti, lovljenje s pastmi, ali je pa lovljenje krta prepustiti osebi, ki je tega dela večša.

Vprašanje 230. Pri nas je navada korenje, peso, krompir itd. dobro oprati, preden se rabi za kuhanje prasičem, kar daje ženskam silno veliko opravila. Druge tega ne delajo in trdijo, da neoprana presnina prasičem nič ne škoduje. Ktero mnenje je pravo? (A. J. v R.)

Odgovor: Skrbno spiranje presnine za prasiče ni potrebno, ker ta prst, ki se drži presnine, prasičem prav nič ne škoduje, nasprotno, prasič nekoliko prsti celo mora redno uživati, če naj dobro prebavlja in naj ostane zdrav. Seveda ima zaužita prst svojo mejo in je ravnotako napačno prasičem pokladati presnino, ki je v njej primešane preveč prsti.

Vprašanje 231. Pri nas nekteri posestniki pokladajo goveji živini žitne pleve in retanje suho, česar drugi ne odobravajo, češ da živina dobi kašelj in postane zaprta. Ponekod pa take pleve z osoljeno vodo poparjene pokladajo. **Na kak način je pleve in retanje najbolje živini pokladati?** Ali imajo pleve kaj hranilnih snovi v sebi? (A. J. v R.)

Odgovor: Pleve so za govejo živino okusnejše kakor slama in rezanica in so tudi redilnejše, ker imajo v sebi več beljakovinskih snovi in so vrhutega lažje prebavne kakor rezanica. Preveč plev pa ni dobro pokladati, zlasti ne suhih, ker se lahko v sapnik zaleti in povzročijo kašljanje ter se lahko nakopičijo v prebiralniku in sploh v gubah prebavi ter tako povzročijo zaprtje ali zapečenje. Pleve so torej dobro krmilo, ki naj se pa le poparjene ali zmočene v primernih množinah previdno pokladajo.

Vprašanje 232. **Kdaj je rodovitnost travnika večja,** če se gnoji z gnojnico, ali z umetnimi gnojili, in ktera umetna gnojila so za travnik glede svoje kakovosti najboljše? (A. J. v R.)

Odgovor: Pravilno gnojenje je le tisto, kadar se rastlinam dajo vse potrebne hranilne snovi, in zaradi tega se gnojnica ne sme in ne more kar tjavendan primerjati z umetnimi gnojili. Gnojnica je predvsem le dušičnato gnojilo; izredno majhne množine kalija in fosforove kisline, ki so tudi v njej, ne štejejo veliko. Na vsak način je dobro in največkrat naravnost potrebno travnik gnojiti z dušičnatim

gnojilom; gnojnica pa je za kmetovalca eno najcenejših takih gnojil. Ker pa rastline le tedaj dobro uspevajo in dajo dobro krmo za živino, če se nahaja v zemlji dovolj fosforove kisline in kalija, zato je poleg gnojenja z gnojnico travnik gnojiti z umetnimi gnojili, ki imajo v sebi fosforovo kislino in kali. Fosforati gnojili sta Tomasova žindra in superfosfat, in kalijeva gnojila so pepel, kajnit in kalijeva sol. Mi priporočamo zlasti za jesensko in zimsko gnojenje Tomasovo žindro, ki se počasi razkrajja in zato 3 do 4 leta učinkuje. Superfosfat je rabiti spomladi, ker hitro učinkuje, a bržkone nima tako dolgotrajnega učinka kakor Tomasova žindra. Gnojite torej z gnojnico in obenem tudi s kakim fosfatnim in kalijevim gnojilom. Vsa tu navedena gnojila so pa glede kakovosti tista najboljše, ki imajo v sebi največ odstotkov kake hranilne snovi.

Vprašanje 233. **Kako in s čim se da nadomestiti gozdno listje za nasteljo,** da se vsaj deloma omeji kvarjenje gozdov? (A. J. v R.)

Odgovor: Pri Vas nimate obširnega poljedelstva, zato za steljo ne hodi slama v poštev, ki je v to svrhu drugače prav izborna, kajti tisto malenkost slame, ki jo pridelate, morete z večjim pridom pokrmiti. Pridejo torej v poštev le nadomestila, ki jih je ceno dobiti in ki delajo gnoj, ki je Vaši zemlji prikladen. Taka nadomestila so na pr. mah, žaganje, prst, droben pesek (sipa ali mlevka) itd. Žaganje je prav dobra stelja, a žaganje se v gnoju počasi razkrajja in zato je treba to razkrajjanje z umnim ravnanjem goja pospešiti. Kjer je mogoče dobiti dobrega peska za steljo, se more ta s pridom rabiti, a gnoj je potem dober le za težke zemlje, ki jih rahlja in zboljšuje, dočim peščen gnoj že samnasebi rahle zemlje še bolj rahlja in suši.

Vprašanje 234. **Imam hrušev mošt,** ki se je sedaj skalil in je bel kakor mleko. **Kaj mi je storiti, da se mošt učisti?** (A. Ž. v S.)

Odgovor: Le tisti mošt se učisti, ki popolnoma pokipi in ima v sebi dovolj čreslove kisline. Hrušev mošt ima v sebi dovolj čreslove kisline, in če se ni učistil, prihaja to odtod, ker še ni popolnoma pokipel. Za kipenje je potrebna zadostna toplota, in ker je mošt ni imel, zato ni pokipel in se ne more učistiti. Vaš mošt sedaj bržkone pomalem še kipi in zato je še vedno kalen in ostane tak, dokler bo kipel. Če bo pa v shrambi postalo tako mrzlo, da vsako kipenje preneha, potem se pa utegne mošt sam od sebe učistiti, ali pa ga morete na umeten način sami očistiti. Očiščenje v takih razmerah Vam pa ne bo nič pomagalo, kajti spomladi, ko se shramba zopet segreje, bo mošt vnovič pričel kipeti in se Vam zopet skali. Če se na dno vsede drož čez zimo spridijo, se spomladi ob novem kipenju ves mošt spridi. Iz tega vzroka Vam priporočamo, shraniti mošt v prostor, ki je dovolj gorak, da more popolnoma pokipeti in se sam učistiti, in ko se tako učisti, ga pretočite z drož.

Vprašanje 235. Pri nas se je cepljenje prasičev proti rdečici prav dobro obneslo, a živinozdravnik je računl za cepljenje od vsake glave po 40 vinarjev, kar se mi glede na preprosto in enostavno delo, ki traja komaj pol minute, predrago zdi. Zaradi tega vprašam, ali sme tudi kdo drug, ki ni živinozdravnik, prasiče cepiti proti rdečici in kje se dobiva v to svrhu potrebno cepivo, orodje in navodilo? (A. W. v L.)

Odgovor: Po predpisih zakona za odvrčanje kužnih bolezni pri živini se smejo pečati s cepljenjem edinole pravi živinozdravniki, kar je edino prav, kajti razna cepiva niso tako nedolžne snovi, kakor kmetovalci navadno mislijo, in zato se jih sme posluževati edino le oseba, ki je večša te panoge zdravilstva. Navodilo in orodje za cepljenje

kmalu kje dobite, cepiva pa nikakor ne, ker se to izroča izključno le živinozdravnikom. Cena 40 vinarjev za cepljenje posameznega prasiča ne le da ni previsoka, ampak je celo naravnost nizka, in če živinozdravnik prasiče za tako ceno cepi, prihaja to od tod, ker mu oblasti drago cepivo zastoj dajo in mu vrhutega za cepljenje še nekaj doplačajo.

Vprašanje 236. Krava mi je skotila dvojčka, pa ima za oba premalo mleka. Sčim bi nadomestil mleko in koliko naj dam posameznemu teletu tega nadomestila, ker hočem eno tele pridržati za rejo, drugo pa dati mesarju? Ali bi bilo dobro nadomestiti del mleka z ječmenovo moko ali z orehovimi tropinami. (I. M. v Ž)

Odgovor: Dvojčka naj vsekako dobita maternega mleka, kolikor ga je, ker je to edina naravna hrana za mladiče. Ono tele, ki ga menite pridržati za rejo, naj ima pri mleku seveda prednost. Edino količkaj vredno nadomestilo za materno mleko je v redkih močnikih popolnoma razkuhan ješpren, ki se teletom poklada tako gorak, kakor je gorko sveže namolzeno mleko. Tele naj se po možnosti kmalu navaja k uživanju drugih krmil in šele pozneje se jim smejo pokladati tudi orehove tropine v majhnih množinah. Dvojčka sta pa le tedaj za pleme, če sta oba enega in istega spola, ker sta drugače skoraj vedno jalova.

Vprašanje 237. Ali more okrajno glavarstvo kot obrtna gosposka braniti kuhanje žganja za prodaj iz domačega pridelka, če kdo ne plača obrtnega lista (patenta)? (J. K. v D.)

Odgovor: Kuhanje žganja iz domačih pridelkov ni nikaka obrt, ampak je le postransko delo kmetijstva, ki zanje ni treba imeti obrtnega dovoljenja, četudi se žganje potem proda. Kakorhitro se pa žganje kuha iz tujih sirovin za prodaj, ali če se žganje komu drugemu za denar kuha, je pa to že obrt, ki je zanje treba izposlovati obrtno dovoljenje.

Vprašanje 238. Pri nas trdijo, da sme občina dati lov prejšnjemu najemniku brez javne dražbe zopet za pet let v najem, če najemnik prostovoljno za novo zakupno dobo še enkrat toliko plača, kakor v pretekli dobi. Ali je glede tega res kaka zakonska določba? (R. S. v B.)

Odgovor: Glasom § 8. naredbe ministrstva za notranje zadeve z dne 15. decembra l. 1852., ki se tiče zvrševanja občinskega lova, more okrajno glavarstvo že obstoječe najemniške pogodbe za občinski lov dogovorno z občino po določilih omenjene naredbe podaljšati. Iz tega torej sledi, da ima okrajno glavarstvo pravico brez dražbe najemniško pogodbo za občinski lov podaljšati, ni pa nikjer zapovedano, da se mora najemnina zvišati. To pa sme glavarstvo le tedaj storiti, če občina ne ugovarja.

Vprašanje 239. Imam večje število spomladanskih prasičev za pitanje namenjenih, ki pa skoraj nič ne jedo ter so mršavi. Domneval sem, da so prasiči zaparjeni, zato sem enega zaklal in sem našel, da je bilo v njem vse zdravo, samo v črevih je bilo veliko 20 do 30 cm dolgih glist. Ali morejo tudi prasiči biti glistavi? Na kak način nalezejo gliste in kako se glistavost pri prasičih odpravi, ker domnevam, da imajo tudi ostali prasiči take gliste? (A. R. v B.)

Odgovor: Tudi prasiči morejo biti glistavi, in sicer se v njih zaredi glista po imenu orjaški praskač (*Echinorhynchus gigas*), ki se naseli v črevih, ki jih včasih prejé in zaide v trebušno duplino, kjer more povzročiti vnetje trebušne mreže. Samoobsebi je umevno, da glistavi prasiči nimajo teka in zato malo jedo, se ne rede in postanejo mršavi. Glistavosti pri prasičih ni lahko spoznati in Vi ste le slučajno na to prišli, ker ste enega prasiča zaklali. Sedaj ste lahko prepričani, da so tudi ostali prasiči glistavi.

Moški praskač je do 9 cm in ženski pa do 40 cm dolg. Orjaški praskač se le v prasiču spolno popolnoma razvije. Samica leže jajca, ki pridejo potem z gnojem na zemljišča, kjer jih pojedó ogrci, to so ličinke rjavega hrošča. V ogrcih se praskačeva jajca izvale in iz njih izleze majhen črv, ki se more naprej razvijati le v prasiču. Če imajo prasiči priliko žreti glistave ogrce, pa postanejo sami glistavi. Dobro sredstvo proti taki glistavosti prasičev je bencin ali pikrinovokislí kalí. Ti zdravili je pa dajati prasičem le v oblikah in mnežinah, ki jih določi živinozdravnik.

Vprašanje 240. Imam 3 do 5 let stare krave, ki so se pred 3 do 4 meseci oteletile, ki so bile prav izvrstne molznice, a sedaj dajejo vedno manj mleka. Krave imajo dober tek, dobivajo vsak dan primerno množino soli in se krmijo samo z lepo vrtno mrvo, zato je skoraj izključeno, da bi ta neprilika prihajala od krme. Ker si ne morem razlagati, zakaj so naenkrat krave pričele izgubljati mleko, prosim za svet, kaj naj storim? (J. R. v T.)

Odgovor: Da vse krave v hlevu, ki so bile dobre molznice, naenkrat prično izgubljati mleko, je na vsak način vzrok, ki je splošen in torej vpliva enakomerno na vse krave v hlevu. Takih vzrokov more biti več. Trajno vznemirjanje krav, zlasti pončji, je n. pr. lahko tak vzrok. Krave vznemirjajo podgane, podlasice, dehorji, kače itd. in tudi kurje uši (kurjenci), ki se ponoči ožive in krave silno nadlegujejo. Kronično vnetje spolovil tudi prav znatno zmanjšuje množino mleka, in ker imamo danes v deželi prav močno razširjeno kužno vnetje spolovil pri kravah, je lahko tudi to vzrok Vaše neprilike. Pokličite živinozdravnika, da Vam krave preišče. Po našem mnenju bo pa vendarle bržkone največ vzrok neprikladna krma. Vi sicer menite, da je to skoraj nemogoče, ker pokladate le „lepo“ vrtno mrvo, a ravno to je za nas najbolj sumljivo. Vi imate bržkone rodovitne travnike, ki jih imenujete vrtove, ki so enostransko z dušikom dobro zagnojeni, a v zemlji ni dovolj rudninskih rastlinskih hranilnih snovi; zlasti bo manjkalo fosforove kisline, kalija in apna. Mrva s takih travnikov že samana-sebi ni dobra, četudi jo imenujete lepo, ker ne more pravilno prehranjevati živalskega telesa. Letos ste pa imeli še veliko dežja in malo solnca, in v takih podnebnih razmerah postane mrva še slabša. Brez rudninskih hranilnih snovi v krmi je življenje živalskih celic slabotno, in delovanje celic je tem slabše, čim bolj se napoje z vodo. Pokladanje soli pa napajanje z vodo prav močno pospešuje. Kaj pa je tvorjenje mleka! Nič drugega kakor hitro tvorjenje novih celic v mlečni žlezi, ki zopet hitro razpadajo, in te razpadline, pomešane z vodo, so mleko. Če je torej vsled sicer lepe, a prazne krme delovanje celic v vsem telesu prav leno, preide ta lenoba tudi na delovanje mlečne žleze in sploh vsega telesa in zlasti tudi na spolne organe. Kmečka trditev, da se v mokrih letih krave ne pojaajo, je torej utemeljena. Če je naše domnevanje pravo, potem Vam prav toplo priporočamo pokladati močnih krmil, ki imajo v sebi tudi veliko rudninskih hranilnih snovi. Taka močna krmila so zlasti oljne tropine in posebno lanene ter orehove tropine. Za bodočnost pa prav pošteno pognojite svoje travnike (vrtove) s Tomasovo žlindro, s kalijem in z apnom, kajti le na ta način boste pridelovali mrvo, ki bo mogla pravilno prehranjevati živino.

Vprašanje 241. Ker je sedaj oves dražji kakor turščica, zato vprašam, ali bi ne kazalo konjem pokladati turščico namesto ovsa in ali je bolje za konje oves in turščico drobiti? (F. P. v T.)

Odgovor: Oves ima v sebi več hranilnih snovi kakor turščica, zato je na vsak način boljši in ima vrhutega v sebi snovi, ki konje delajo živahnije in boljše za delo, zlasti

za tek. Konji, ki dobivajo samo turščico, se debele in dobe lepo svetlo dlako, vendar pri delu kmalu izgube živahnost, moč in vstrajnost, se polene in se močno pote. Drugače pa je, če se del ovsa nadomesti s turščico, kar je takrat vse-kako priporočeno, kadar je turščica veliko cenejša kakor oves. Tako mešanje ovsa s turščico ohranja konje pri dobri moči, vendar izgube nekoliko živahnosti. Zlahtnim konjem se lahko nadomesti $\frac{1}{4}$ ovsa s turščico, težkim vprežnim konjem pa $\frac{1}{3}$. Ta množina se pozimi celo sme nekoliko zvišati. Konjem z zdravim zobovjem naj se poklada le cel oves, dočim naj se turščica vedno debelo drobi.

Vprašanje 242. Kadar pitam svinje in se začno bukati, ne žro kakih 12 dni skoraj nič, izgube na težil in stem je zamujen čas, zato je bukanje pri pitanju prasičev zelo zgubonosno. Ali je kako sredstvo, ki bukanje svinj prepreči? (J. H. v M.)

Odgovor: Poskušala so se že razna sredstva, ki bi bukanje svinj zatrla ali vsaj okrajšala in zmanjšala, a nobeno tako sredstvo se ni sponeslo, in zato je edina pot, ogniti se tej nepriliki, če se svinje, ki so namenjene za pitanje, dajo rezati. Tako močno bukanje, ki dlje časa traja in za pitanje škodljivo vpliva, se pa nahaja le pri domačih svinjah nežlahtnega plemena, dočim se svinje žlahtnih pasem tako neznatno bukajo, da to skoraj nič ne vpliva na debelenje. Ker pri današnjih razmerah iz mnogih vzrokov kaže rediti le prasiče žlahtnih pasem, zato Vam priporočamo v bodočnosti imeti le take prasiče, ki jih sploh ni treba dajati rezati.

Kmetijske novice.

Viničarski tečaj priredi kmetijska šola na Grmu za mladeniče iz vinorodnih krajev, ki se hočejo praktično izvežbati v vseh potrebnih vinogradniških in trtničnih delih. Tečaj bo trajal od 15. februarja do 31. oktobra 1913. Sprejme se 8 učencev v starosti od 16 let naprej. Viničarski učenci dobijo brezplačno hrano in stanovanje, v denarju pa po 10 K na mesec — Prošnje, ki jim je priložiti izpustnico ljudske šole in krstni list ali domovnico, je vložiti pri ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu (pošta Kandija na Kranjskem) do 5. januarja l. 1913.

Sadjarški tečaj priredi kmetijska šola na Grmu za mladeniče, ki se hočejo praktično izvežbati v obrezovanju in oskrbovanju drevev, v cepljenju in gojitvi drevev in drevesnic. Tečaj bo trajal od 1. februarja do 15. maja 1913. Sprejme se 5 vajencev v starosti od 16 let naprej. Sadjarški vajenci dobijo brezplačno hrano in stanovanje in po 10 K v denarju na mesec. Prošnje, ki jim je priložiti izpustnico ljudske šole in krstni list ali domovnico, je vložiti pri ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu (pošta Kandija na Kranjskem) do 5. januarja 1913.

Kranjska deželna banka v Ljubljani izdaja $4\frac{1}{2}\%$ zastavne liste na podlagi danih posojil, vknjiženih na posestva, in $4\frac{1}{2}\%$ komunalne zadolžnice na podlagi danih posojil občinam in drugim javnim korporacijam. Kdor kupi te popirje, naloži svoj denar najvarneje, ker jamči zanje razen zastavljenih posestev tudi dežela Kranjska. Ker se obresti izplačujejo polletno, se denar obrestuje po K. 455 100 K. Opozarjamo na današnji inserat. Vsa pojasnila daje Kranjska deželna banka v Ljubljani v svojih prostorih v deželnem dvorcu.

Družbene vesti.

* **P. n. gg. družbene ude** uljudno opozarjamo, da so podružnični načelniki že dobili

nabiralne pole za udnino za l. 1913., in sicer s prošnjo, da naj izvolijo udnino pobrati do l. decembra t. l. Prosimo p. n. gg. družbene ude, ki pri njih podružnični načelnik udnine ni pobral, da jo takoj načelniku izroče. Nekatere ude prosimo za udnino kar naravnost, in te tudi prosimo, naj nam jo kmalu pošljejo, ker nam je sedaj laže urediti zadeve udov, kakor ob novem letu, ko se delo tako silno namnoži.

* **Nagrada družbenim podružnicam, ki bodo to zimo naročile skupno največ Tomasove žlindre in kalijevih gnojil**, bo glavni odbor c. kr. kmetijske družbe oddal v skupnem znesku 1600 K. Vsega skupaj je 10 nagrad od 100 do 400 K, in sicer sedem za Tomasovo žlindro in tri za kalijeva gnojila. Glede nagrad za skupno naročanje Tomasove žlindre opozarjamo na oklic v 18. številki letošnjega „Kmetovalca“, glede nagrad za kalijeva gnojila je pa spis v 21. številki. Za nagrade bo merodajna množina skupne naročitve do 1. marca 1913. Prosimo častita načelnštva podružnic, da se z vso močjo potrudijo dobiti za svoje podružnice velika skupna naročila, ker bo to v veliko korist našemu kmetijstvu in zlasti naši živinoreji. Vsaka podružnica ima prilliko zaslužiti si v svoje svrhe lepo nagrado, ki ji bo gotovo dobro došla.

* **Sadno drevje za l. 1913.** Za štiri brezplačna sadna drevesa se vsako leto zglašil toliko podružnic in posameznih udov, da bo c. kr. kmetijski družbi prav težko ustreči vsem zahtevam iz svoje drevesnice, zato odločno izjavlja, da se bo oddajalo spomladi brezplačno drevje edinole tistim podružnicam, oziroma udom, ki so do 15. februarja naročili sadna drevesa in do 15. februarja plačali tudi svojo udnino. Nikakor se pa ne more nobenemu udu dati večje število drevja proti plačilu.

* **Oddaja plemenskih bikov vseh pasem**, ki hodijo za Kranjsko v poštev, se nepretrgoma vrši. Vsi prosilci, ki doslej bikov še niso dobili, pridejo polagoma na vrsto, kakor hitro družba dobi priliko, da nakupi plemenskih bikov za oddajo. Opomnimo, da je letos izredno malo prošenj za sive bike v dolenski rejni pokrajini, in zato zlasti Dolenjce pozivamo, da naj prosijo za plemenske bike. Biki se oddajajo za polovično nakupno ceno. Prejemnik se mora zavezati, da bo bika imel dve leti za pleme. Prošnje za bike je nemudoma vložiti pri glavnem odboru kmetijske družbe kranjske.

* **P. n. gg. družbene ude** nujno prosimo, da vse gospodarske potrebščine pravočasno naročajo ter se pri naročilih ozirajo na objave v „Kmetovalcu“. Družba oddaja le tiste predmete, ki jih objavlja zato prosimo, naj naročniki ne povprašujejo po predmetih, ki jih ni v zalogi. Vsak naročnik naj natančno naznani svoj dom, pošto, oziroma železniško postajo.

* **Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbе za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni. Častita načelnštva, ki vzlic raznim opominom še dolgujejo za priskrbljene gospodarske potrebščine, tem potom nujno prosimo, naj zaostanke nemudoma poravnajo. Družba nima denarja, da bi malomarne plačnike podpirala, ampak mora svoje obveznosti napram dobaviteljem strogo in natančno spolnjevati.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po K 7.— 100 kg z vrečo vred.

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 18 odstotne žlindre v Ljubljani je K 6.75 19 % K 7.— in 20 % K 7.30 100 kg.

Naročbe na cele vagonse bodo izvrševale po naslednjih cenah:

16 %	17 %	18 %	19 %	20 %	21 %
K 512	—	K 544	—	K 576	—
K 608	—	K 640	—	K 672	—

za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25.— pri celem vagonu.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo plačal le toliko voznine, kolikor bi znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žlindro naravnost iz tvornic.

Ponovno pozivamo vse tiste odjemalce, ki so prejeli žlindro ali kako drugo gnojilo v celih vagonih, da naj nam železniški vozni list takoj pošljejo. Navzlic pozivu nam nekateri odjemalci voznega lista ne pošljejo, povračilo za preveč plačano voznino pa more družba na železnicah izposlovati le na podlagi voznega lista. Prosimo!

Kalijevo sol po K 12.60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 40 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem bodisi s kaljevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12 — 14 % kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg. Naročila na cele vagonse se izvrše naravnost iz tvornic in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 38.— K 100 kg iz Ljubljane. To dušičnato gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimni itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kaljevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spise: „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna gnojila“ v drugi, „Uspeh poskušenj pri gnojenju travnikov z umetnimi gnojili, in sicer posebno z amonijevim sulfatom“ v tretji in v nadaljnjih lanskkih številkah, potem „Gnojenje travnikov z umetnimi gnojili spomladi“ v četrti številki lanskega „Kmetovalca“.

Čilski soliter dobi družba šele v zgodnji spomladi.

Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10 % v vodi raztopne fosforove kisline, 10 % žveplenokislega kalija in 4 % amonijevega dušika, oddaja družba po 17 K 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številki lanskega „Kmetovalca“.)

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje goved hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, pa je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

* **Tropine podzemeljskega oreha.** Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 22 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlaže prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg.

* **Lanene tropine** dobi družba po novem letu. Stale bodo K 23.— 100 kg v Ljubljani, v vrečah po 50 kg. Naročitve se že sedaj sprejemajo.

* **Sezamove tropine.** Družba je zopet kupila večje množine najfinije zmletih temnih sezamovih tropin in jih oddaja po K 20.— 100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo le v vrečah po 75 kg. Živinorejce opozarjamo na spis „Krmljenje z oljnimi tropinami“, ki je izšel v „Kmetovalcu“ in ki ga v obliki „Gospodarskih navodil“ na zahtevanje vsakomur brezplačno pošljemo. — Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin. Svetle sezamove tropine, ki veljajo ravno toliko kakor temne, dobi družba šele pozneje. Pri odjemu pol ali celega vagona more dati družba znaten popust.

* **Sladkornata močna krmila** kot okrepenjočo primes k drugim krmilom ima odslej naša c. kr. kmetijska družba v zalogi ter jih oddaja le v celih vrečah po 50 kg, in sicer mešanice za pitanje po 20 K, ter za molzne krave tudi po 20 K z vrečami vred iz družbenega skladišča ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Cela vreča teh krmil, ki tehta 50 kg, stane polovico gori označenih cen. Opozarjamo na spis „Sladkornata močna krmila“ v 2. št. letošnjega „Kmetovalca“, ki pojasnjuje naravo, učinek in način pokladanja sladkornatih močnih krmil.

* **Klajno apno**, 38—42 %, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljateve na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmil, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štapami za živino.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

R a z g l a s

onim lastnikom, ki imajo subvencijske bika nad dve leti.

Za subvencijske bika daje podpisani odbor tistim živinorejcem, ki imajo bika čez dve predpisani leti, za vsak nadaljnji mesec po 20 kron nagrade,* in sicer mora dotičnik bika imeti vsaj 4 mesece čez dve leti. To se godi z namenom, da bi živinorejci z biki pravilneje ravnali, ker bi to bilo v prospeh živinorejce, kajti starejši biki so najboljše za pleme.

*) Ta od 10 na 20 kron zvišana mesečna nagrada velja le za subvencijske bika, ki so se oddali od 1. januarja 1912. l. naprej, dočim se za prej prejete bika izplačuje poprej določena mesečna nagrada v znesku 10 kron.

Da se zabrani nepotrebno pisarjenje, razglasuje podpisani odbor nastopno:

1.) Odbor da nagrado le tedaj, če se bik res rabi za plemo; zato se pa šteje čas le od tedaj nazaj, ko je bila pri biku zadnja krava.

2.) Lastnik bika, ki ima pravico do nagrade, naj se zgledi zanjo šele takrat, kadar prejenja imeti bika za plemo, t. j., kadar ga prične pitati ali kadar ga proda.

3.) Prošnji za nagrado je treba priložiti izvorni poskočni zapisnik, kakor ga predpisuje zakon in kjer so vpisani vsi gospodarji plemenjenih krav in dnevi, kdaj je bik krave plemenil. Prošnja mora biti potrjena od županstva in od kmetijske podružnice.

Da se bo izplačavanje teh nagrad pravično vršilo, se bo odbor strogo držal teh določil in bo zavrnil vsako prošnjo brez predpisanih dokazil.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, dne 15. decembra 1912.

V a b i l o

k občenemu zboru kmetijske podružnice v Kranjski gori, ki bo v nedeljo, dne 22. decembra 1912 ob treh popoldne pri načelniku Josipu Robiču v Kranjski gori šte. 47.

S P O R E D :

1. Volitev novega odbora.
2. Raznoterosti.
3. Pregled računov in inventarja.

Kmetijska podružnica v Kranjski gori,
dne 24. novembra 1912.

Josip Robič, načelnik.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice na Planini nad Vipavo na dan 22. grudna 1912 ob treh popoldne v hiši Antona Petriča, hišna št. 64., iz Planine.

S P O R E D :

1. Poročilo načelnika.
2. Vpisovanje novih udov in pobiranje udnine za l. 1913
3. Naročanje kmetijskih potrebščin, galice itd.
4. Razni nasveti in predlogi.

Kmetijska podružnica na Planini,
dne 6. decembra 1912.

Josip Kete, načelnik

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice v Mošnjah dne 22. decembra 1912 ob osmih dopoldne pri načelniku.

S P O R E D :

1. Poročilo načelnika.
2. Predložitev računov za leto 1912.
3. Razni pogovori in nasveti.

V slučaju nesklepčnosti ob določeni uri se bo občni zbor vršil pol ure pozneje ob vsaki udeležbi.

Kmetijska podružnica v Mošnjah,
dne 6. decembra 1912.

Reš Janez, načelnik.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice v Semiču, ki bo v nedeljo, dne 29. decembra 1912 ob osmih dopoldne v šoli v Semiču.

S P O R E D :

1. Volitev načelnika.
2. Račun za leto 1912.
3. Slučajnosti.
4. Pobiranje udnine za leto 1913.
5. Sprejemanje novih udov.

Semič, dne 2. decembra 1912.

Jožef Mihelčič, načelnik.

V a b i l o

na izreden občni zbor, konjerejske zadruga v Lescah dne 29. decembra 1912 ob desetih dopoldne v gostilni »pri Kristofu« v Lescah

S P O R E D :

1. Volitev načelstva (13 članov).
2. Volitev nadzorstva (3 člani).
3. Slučajnosti.

Lesce, 15. decembra 1912.

Žark, načelnik.

V a b i l o

k občenemu zboru kmetijske podružnice v Studenem, ki bo v nedeljo, dne 22. decembra popoldne ob treh v šoli.

S P O R E D :

1. Poročilo tajnikovo.
2. Predložitev računov za leto 1912.
3. Pobiranje udnine za leto 1913.
4. Raznoterosti.

Kmetijska podružnica v Studenem pri Postojni,
dne 22. novembra 1912.

Alojzij Kobal, načelnik.

V a b i l o

k občenemu zboru kmetijske podružnice v Sv. Križu pri Litiji, ki bo v četrtek, dne 26. decembra ob treh popoldne v šolskih prostorih.

S P O R E D :

1. Predložitev računa za leto 1912.
2. Pobiranje udnine za leto 1913.
3. Naročanje umetnih gnojil in galice.
4. Razni pogovori in predlogi.

Kmetijska podružnica v Sv. Križu pri Litiji,
dne 8. decembra 1912.

Josip Oven, načelnik.

V a b i l o

k občenemu zboru podružnice c. kr. kmetijske družbe kranjske v Št. Vidu nad Ljubljano, ki bo dne 22. grudna 1912 ob treh popoldne v prostorih načelnika.

S P O R E D :

1. Pregled računov za l. 1912.
2. Pobiranje udnine za l. 1913.
3. Slučajnosti.

V Št. Vidu nad Ljubljano, 22. novembra 1912.

Štrukelj, načelnik.